Työ ja turva -osasto/PV/lv 7.11.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

HE 135/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK toteaa hallituksen vieneen jo läpi mittavat leikkaukset työttömyysturvaan sekä muuhun sosiaaliturvaan. Nyt hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan korotusosien poistaminen kohdistuisi jälleen samoihin ihmisiin. Ihmisiin, joilta on pidennetty työttömyysturvan omavastuuaika, poistettu lapsikorotukset ja sovitellun suojaosa, heikennetty ansioturvalle pääsyä sekä leikattu ansiopäivärahan tasoa merkittävällä tavalla etuutta porrastamalla. SAK painottaa kaikkien näiden leikkausten olleen jo kohtuuttomia ja vastustaa hallituksen esityksessä olevia lisäleikkauksia.

Aktiiviajan korotusosat

Esityksen mukaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavasta peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosasta sekä ansiopäivärahan korotetusta ansio-osasta luovuttaisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa perusturvan osalta noin 114 euron kuukausittaista heikennystä toimeentuloon. Ansioturvan osalta korotusosa määräytyy työttömyyttä edeltävän palkan mukaan, joten 2000 euron kuukausituloilla ansio-osan korotuksen poistaminen leikkaa etuutta noin 112 euroa ja 3000 euron tuloilla noin 208 euroa kuukaudessa.

Oikeus korotusosiin poistettaisiin hallituksen esityksen mukaan 1.1.2025 alkavista palveluista. Huomionarvoista on, että aiempi päätös ansiopäivärahan porrastamisesta 2.9.2024 jälkeen on ulotettu koskemaan myös korotusosaa. Näin ollen ansiopäivärahan korotusosaa myös leikataan osalta työttömistä syksyllä alkavien palveluiden osallistumisen ajalta.

SAK painottaa, että korotusosion poistaminen nyt kokonaan heikentää kannusteita osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Tämä on todettu myös hallituksen esityksessä. Suurin osa korotettua ansio-osaa saavista osallistuu omaehtoisiin opintoihin osaamisensa ja jatkotyöllistymisensä parantamiseksi. Korotusosien poistossa on näin ollen kyse myös koulutusleikkauksesta. Hallitus on jo poistanut työuran aikaista koulutusta tukevan aikuiskoulutustuen ja nyt heikentää taloudellisia mahdollisuuksia osallistua työttömyyden aikaisiin opintoihin.

Ansiopäivärahan korotusosista on sovittu aiemmin keskitetyissä työmarkkinaratkaisuissa osana laajempaa kokonaisuutta, ja niillä on ollut yhteys irtisanomistilanteisiin.

Ikääntyneinä irtisanottuja työtekijöiden koskevat irtisanomiskorvaukset maksettiin aiemmin erorahana Koulutus- ja erorahaston kautta. Tämä eroraha siirrettiin vuonna 2003 maksettavaksi osana työttömyysturvaa siten, että tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanotuille ansiopäivärahaa maksettiin korotettuna (HE 115/2002).

Vuonna 2005 tuli puolestaan voimaan työmarkkinajärjestöjen sopima muutosturvan toimintamalli tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanotuille työntekijöille (HE 48/2005). Malli sisälsi työttömyysturvan osalta muutosturvaan kuuluville irtisanotuille työntekijöille erillisen muutosturvalisän.

Korotusosia on tämän jälkeen muutettu (mm, esityksessä mainittu HE 179/2009), yhdistetty yhteisellä päätöksellä ansiopäivärahan osalta yhdeksi korotetuksi ansio-osaksi ja säästötoimenpiteenä myös leikattu. Nyt korotusosia ehdotetaan poistettavaksi.

SAK tuo esiin, että korotusosien poistamisessa on edellä kuvatun mukaisesti kyse myös osaltaan irtisanomistilanteisiin liittyvien työnantajien taloudellisten vastuiden poistamisesta.

Esityksessä ehdotetaan myös korotetun liikkuvuusavustuksen poistamista. Liikkuvuusavustusta voidaan maksaa korotettuna, jos työpaikka sijaitsee yli 200 kilometrin päässä kotoa. Liikkuvuusavustuksella on merkitystä erityisesti matalapalkkaisilla aloilla työskenteleville ja avustuksen saatavuutta tulisi kehittää. SAK toteaa liikkuvuusavustuksen korotusosan poistamisen heikentävän toimeentuloa sekä pitkien etäisyyksien päähän työllistymistä.

Osittainen työmarkkinatuki

Osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärää ehdotetaan pienennettäväksi nykyisestä 50 prosentista 35 prosenttiin siitä työmarkkinatuesta, jota vanhempiensa taloudessa asuvalle muutoin työmarkkinatukena maksettaisiin. Työmarkkinatuen määrä alenisi tällöin 400 eurosta 280 euroon.

Työmarkkinatuen heikennys lisää jälleen perheiden pienituloisuutta sekä kasvattaa asumis- ja toimeentulotulotuen tarvetta. Heikennys laajentaa myös vanhempien elatusvelvollisuutta täysi-ikäisistä lapsistaan. SAK ei kannata heikennystä, mutta tukee esitystä siltä osin, ettei vanhempien tuloina huomioitaisi omaishoitajan hoitopalkkiota.

Työ ja turva -osasto 7.11.2024

Kanavointi

Työttömyysturvan korotusosien poistosta syntyy ansioturvan osalta säästöä Työllisyysrahastolle eli työnantajien ja työntekijöiden maksamiin vakuutusmaksuihin. Vakuutusmaksusäästö todetaan tässä esityksessä kohdistettavan valtiolle ja kunnille kanavointiratkaisun yhteydessä toisella hallituksen esityksellä.

Edellä mainittu hallituksen esitys on sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointia koskeva lainsäädäntöesitys, joka on myös tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä. SAK toteaa vastustavansa kanavointia, sillä työttömyysvakuutusmaksut on tarkoitettu ansiosidonnaisten etuuksien rahoittamiseen. Tätä vakuutusperiaatetta ei pidä rikkoa, eikä työttömyysvakuutusmaksuja tule käyttää muun julkisen talouden menojen rahoittamiseen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Pirjo Väänänen
sosiaaliasioiden päällikkö
pirjo.vaananen@sak.fi